

KILAMA EHMEDÊ HUSEYNÎ

Roşan Lezgîn

Kilamî sey eseranê edebî pêarde yê, labelê qalê hedîseyê ke qewimîyayê kenê. Dengbêjî hîna zaf bi nesrê secî hedîseyan kenê hîkaye û sey muzîko bê enstruman îcra kenê. Eger ma nîzdî ra bala xwu bidin peyplanê kilaman ser û hedîseyê ke tede behs benê wekenin, eslê xwu de her kilame yew belgeyê tarîxî ya. Seba ke kulturê nuştîşî ma kurdan miyan de çinê biyo coka verînanê ma zafê meseleyê tarîxî bi kilaman neqil kerdê. Ma enê zî vajin, kesê ke hedîseyê kilame ra xeberdar nêbê, tenya bi fekê dengbêjî ra goşdarîkerdiş mesela baş fam nêbena. Coka gereka derdûdorê kilame de gelek çî bizanîyê ke mesela hema baş fam bibo. *Kilama Ehmedê Huseynî* ke biya babeta enê nuştayî zî yew nimûneyo winasî ya. Enê nuştayî de, ez do verî hedîseyê ke benê peyplanê ena kilame îzeh bikerî, dima kilame neqil bikerî û yew ferhengeko qijek yê tayê nameyê ke kilame de vîyarenê bidî.

Ena kilame ewlilî hetê Hesenê Şêx Xalitî ra ameya vatiş. Hesenê Şêx Xalitî merkezê Hêneyî ra, keyê şêxan ra yo. Herçiqaş hetanî serranê 1970an weş biyo û ena kilame kaset de wenda la ez nêşkaya vengê ci peyda bikerî. Ey dima gelek dengbêjanê bînan, ma vajin Xetê Aşikan, Husê Aşikan, Sofî Ehmedê Dêsmînî, Mihemedê Mala Miçê vata.¹

Ehmedê Huseynî eşîra Botyan ra, Remware ra yo. Botyanijî tarîxêko zaf rewîn ra mabeynê Licê û Dara Hênî de, mintîqeyê Xançûkî de ciwîyenê. Xançûk welatêko seraser ko û daristan o. Goreyê qeydê nifûsê dewlete Ehmedê Huseynî 1901 de ameyo dinya, payizê peyîn yê serra 1933 de mintîqeyê Sîwanî de, Tîmasor de kişîyayo. La destpêkê mesela

---

¹Kasetê vengê Husê Aşikan û Sofî Ehmedê Dêsmînî Diyarbekir de dezayê mi Pişarî dayî mi. Vengê Xetê Aşikan zî Îdrîs Yazarî Sîwan ra yew hevalê xwu ra peyda kerd û mi rê şirawit. Merkezê Licê ra Mihê Mala Miçê zî ena kilame vata la ez nêşkaya kasetê ci peyda bikerî.

ageyreno herbê kurdan û tirkan yê serra 1925î. Coka seba ke mesele fam bibo, gereka ma apey şîrê.

Seke yeno zanayiş, sibatê 1925î de kurdî serektîya Şêx Seîd efendî de mintîqeyê Çewlîg, Diyarbekir û Xarpêtî de vera tirkan de dest bi şer kenê. Labelê seba ke hêzê înan nîzamî nîyê, leze şikîyenê. Şêx Seîd û hevalê xwu cebheyê Diyarbekirî ra apey ancîyenê yenê Kaxkîg² de keyê Emerê Farî de kom benê. Şêx Seîd teqîbatê tirkan ver wazeno şiro hetê Îranî, Simkoyê Şikakî het. Çimkî o wext gelek erdê Kurdistanê rojhelatî binê kontrolê Simkoyê Şikakî de biyo. Emerê Farî vano *“Eger koyê Simkoyî estê, koyê ma zî estê. Ma zî eşkenê koyanê xwu de micadele bikerin.”* Çekdarê ke mintîqeyê Kirdaneyî ra beşdarê Herbî biyê, seba ke binê qumandanîya Emerê Farî de yê, coka qerarê Emerê Farî ser o înan ra kes Şêx Seîdî dir nêşino. Şêx Evdirehîm û Şêx Tahir zî nêşinê. La Şêx Seîd û qismêk merdimî şinê.

Emerê Farî

Emer axa lajê Faris axayî yo, Faris lajê Ehmedî, Ehmed zî lajê Silêman axayî yo. Goristanê Kaxkîgî de serê verkoleyê mezelê apê Emer axayî Îskanî de wina nuşte yo: *“Ya Ellah muîn, naqale haza mîned-dunya îla darîl beqa Îskan bîn Suleyman, ruhuna fatîha, 1288”* Yanî: *“Ya Homayo destegîr, Îskano lajê Silêmanî ena dinya ra bar kerd şî warê beqa, ruhê ci rê fatîha, 1871”*. Herçiqas qeydê nifûsê dewlete de nuşte yo ke Emerê Farî 1884 de ameyo dinya la şarê înan vano Emerê Farî di serrî badê mergê apê xwu Îskan axayî ameyo dinya. Eke winî bo, Emerê Farî serra 1873 de dadîya xwu ra biyo û hamnanê 1928î de 55 serrîya xwu de kişîyayo.

---

²Kaxkîg, mintîqeyê Xançûkî de yew mezraya Bawanî ya.

Wexto ke artêşa Rûsya yena mintîqe, kurdî vera rûsan de cebhe nanê ro. Emerê Farî zî Dara Hênî ra hetanî Licê mîlîsan arêdano û beşdarê cebheyê şerî beno, coka bi hawayêko tebîî beno qumandanê mîlîsan û şer de rutbeyê serwantî (yüzbaşı) gêno. Seba ke cebheyê şerê rûsan de serwan biyo û wayirê tecrubeyê şerî biyo loma Şêx Seîdî cebheyê Diyarbekirî de o sey qumandan tayin kerdo.

Têkilîya eşîra Botyan-Mistan-Mirtezan verîna Diyarbekirî dir bibiya. Vatişan gore, o wext tayê keyeyê înan merkezê Diyarbekirî de estbiyê. Coka wexto ke eskerê Şêx Seîdî erzenê Diyarbekirî ser, tenya Emerê Farî û grûba xwu eşkenê hetê Berê Mêrdînî ra dekewê zereyê bedenî. La şerê mabeynê kuçeyan de zayîat danê. Mesela, Evdilhemîdo lajê Feqî Hesênê pîlê Mistaniyan û sewbîna eskerê ci kişîyenê.

Emerê Farî û eskerê xwu badê ke zayîat danê, ancî hetê Berê Mêrdînî ser apey ancîyenê, Pirdê Desçimeyî ser ro vîyarenê. La Tilelo de tayê mîlîsê ke hetê Hezroyî ra ameyê, vernîya înan gêne, uca zî diwês hebî eskerê Emerê Farî yenê kişîş. Êyê bînî apey ancîyenê yenê resenê Xançûk.

Badê Tepişiyayîşê Şêx Seîdî

Şêx Seîd û grûba xwu ke waştî şirê Simkoyê Şikakî het, roja 15 nîsan 1925 de, mintîqeyê Mûşî de serê Pirdê Ebdurehman Paşayî de tepişiyenê. Xwura dima Şêx Seîd zî tede 48 kesî roja 29 hezîran 1925 de Diyarbekir de îdam benê.

Artêşa tirkan erzena çekdaranê ke ancîyayê koyan ser. Mabeynê çekdaran û artêşe de şerê giranî vejîyenê. Mesela, payizê 1926î de, çekdarê kurdan Koyê Lîsî de Alayîya Cendirmeyanê Seyaran ya 5. û Tabûra 2. yê Alayîya 25. tamamen îmha kenê. Qumandanê Mintîqeyê

Licê serwan Elî Heyder bi zor xwu xelisneno. Vatişan gore, remeno şino Helezin, yew cînî ey binê cila here de nimnena. Dima, Emerê Mela Fetahî ey gêno beno Licê. Labelê seba ke eno halê Elî Heyderî nêro zanayiş, kişta Licê de, Qijikbihîv de o bi destê xwu Emerê Mela Fetahî uca kişeno û şino Hezan keyê Şêx Selîmî, uca ra zî şino Diyarbekir. Seba ke eskerê ci heme qir biyê û o zî remayo, vanê Mehkemaya Îstîqlalî ya Eskerî ey ceza kena. Aqibetê ey se biyo, nîno zanayiş. Badê ke merdimê ci pê hesyenê ke Emerê Mela Fetahî bi eno qeyde Qijikbihîv de ameyo kiştiş, şinê ke cinazaya ci biyarê, la eskerê tirkan înan zî eynî ca de kişenê.

Badê ke eskerê dewlete wina bi xidarî koyanê Kirdaneyî de şikîyenê, qumandanê Qolordîya 7. general Nazmî Solak albay Mistefa Muğlalî Meletya ra dano ardiş. Esas, Mistefa Kemal bi xwu selahîyetêko bêsinor dano albay Mistefa Muğlalî. O zî hezîranê 1927î de bi kincanê sivîlan yeno mintîqe ra geyreno, malumat dano arê û şino hereketêko hîra plan keno.

O wext yewna mesela zî biya, gereka ma behs bikerin, çimkî sebebê plankerdişê enê hereketê pîlî, tenya mintîqe de biyayişê çekdaran nîyo. Seba ke ena nuqta baş zelal bibo, gereka ma bineyna apey şirê.

Mistefa Kemal 1916 de rutbeyê paşatî gêno û pa Qolordîya 16. Gelîbolu ra yeno Diyarbekir ke destek bido cebheyê şerê vera rûsan. Seke cor de mi qal kerd, o wext kurdan sîleh girewtbi û vera rûsan de şer de bî. Seba ke eskerê Mistefa Kemalî demêko kilmek de Mûşî destê rûsan ra gênê, coka serra badê pey terfî gêno beno qumandanê Ordî. Eno sedem ra kurdê mintîqeyî bi sempatî ewnîyenê Mistefa Kemalî ra. O zî miyanê enê têkilîyan de kurdan zaf nîzdî ra şinasneno. Emerê Farî zî tede zafê pîlan û began û şêxanê kurdan dir beno dost, şino keyeyê înan. Mesela, Mistefa Kemal şêx Selîmê Hezanî keno babîyê xwu yo manewî. Eno zî

wina beno: Mistefa Kemal şewêk hewn vînen, şino Hezan şêx Selîmê het, şêx hewnê ci tabîr keno, vano *“Ti do zaf bibê berz...”* Enê ser o, Mistefa Kemal Şêx Selîmî keno babîyê xwu û yew beratname dano ci. Seba ke Şêx Selîm êdî sey ewladê xwu ewnîyeno Mistefa Kemalî ra, loma 1925 de hem beşdarê Herbê kurdan nêbeno hem zî nêverdeno pabesteyê ci beşdar bibê. Dima dewlete enê pozîsyonê Şêx Selîmî ra zaf weş îstîfade kena!

Sedemê Pêçar Tenkîl Hareketî

Waştîşê Şêx Selîmê Hezanî ser o begê Pêçarî zî qiyam de bêveng manenê. La badê ke kurdî şikîyenê, dewlete zafê pîlanê kurdan ke bêteref mendê surginê Anadolî kena. Labelê beg û mîreyê kurdan yew mana nêdanê ena helwêste, yanî nêzanê Mistefa Kemalî çi semed ra ê surgin kerdê. Mistefa Begê Pêçarî û Mehmed Begê Hezroyî ke dostê nîzdî yê Mistefa Kemalî biyê, surginê Afyonî benê. Enê wurzenê bi wasitaya Muhyedîn Begê Qersijî ke o wext mebûsê Gencî biyo, şinê Anqara Mistefa Kemalî het. Oda de epey payanî ra vîndenê la Mistefa Kemal bin ra pax bi înan nêkeno. Mistefa Beg kixeno ke înan ferq bikero, Mistefa Kemal fetelîyeno ewnîyeno înan ra, vano *“Şima qiyam de xwu da orteyê lakî. Eger Şêx bi ser kewtêne, şima do xwu bidayne terefê ey. La seba ke bi ser nêkewt, şima xwu wina nîşan danê ke hetê ma de yê. Enê bizanê, Şêx û terefdarê xwu şima ra rastêr û duristêr bî. O ke mîletê xwu rê nêbo, ma rê zî nêbeno!”* Wina vano û înan keno teber. Mistefa Begê Pêçarî û Mehmed Begê Hezroyî korpoşman ageyrenê Afyon. Labelê enê qalî û hereketê Mistefa Kemalî zorê Mistefa Begî şinê, zaf pê giran yenê. Coka Afyon ra dano piro keweno rayir, vîst û heşt rojî peyatî yeno reseno Pêçar. Hema newe dest erzeno sîleh, çend merdîmanê xwu zî gêno, şino ko.

Îhtîmalêko pîl sedemê eslî yê enê operasyonê pîlî ke dewlete plan kerd eno hereketê Mistefa Begî biyo. Bi eno qeyde surgin ra ageyrayişê Mistefa Begê Pêçarî seke raşteraşt vera Mistefa Kemalî de vejîyayiş bo. Çimkî dîktatorî eşkenê her çî rê tehemul bikerê la esla bêîtaetî qebûl nêkenê.

Axir, artêşa tirkan binê qumandanîya albay Mistefa Muğlalı de bi selahîyetêko bêsinor roja 24 teşrînê verîn 1927 de mintîqe de dest bi operasyon kena. Ewilî şinê Pêçar, vanê “*Ma semedê Mistefa Begî ameyê.*” Ehmed Beg zî înan beno corê dewa Hendîvî, Kerreyê Hendîvî nîşan dano, vano “*Mistefa Beg ho uca, şima xwu rê se kenê bikerê!*” Eskerî xwu nawnenê Mistefa Begî la eleqe nêkenê, apey ageyrenê Pêçar, şan de 45 hebî dewijan qefelnenê, destê înan girêdanê, benê wetê Pêçarî, Dereyê Solesenî de pêrone sungî kenê kişenê. Serê sibayî zî adir erzenê Pêçar, tek yew ban sax nêverdenê. Eno sedem ra dewleta tirkan şexsîyetê Mistefa Begê Pêçarî de nameyê enê operasyonî kerdo “*Biçar Tenkil Harekatı*”. Coka merdim eşkeno texmîn bikero ke sedemê eslî yê enê operasyonî Mistefa Begê Pêçarî yo.

Eskerê albay Mustefa Muğlalı qet nêpersenê ke kam beşdarê Herbî biyo yan nêbiyo; kam terefdarê Şêx Seîdî yo, kam terefdarê Şêx Selîmî yo. Bi hezaran însanê sivîlî yenê kiştiş. Hema vajêne dewe nêverdenê, hemîne veşnenê, dest nanê pes û dewarî ser, her çî misadere kenê. Operasyon heta roja 17 teşrînê peyîn 1927 dewam keno. Tam jenosîd!...

Derheqê enê jenosîdî de meseleyê hende giranî estê ke merdim nêşkeno goşdarî bikero. Ma nînan ra tenya yewa şenike tiya neqil bikerin. Herçiqas Herbê Şêx Seîdî de bêteref mendê zî ancî eskerê tirkan Hêgayê Dereyî de şarê dewe heme dekenê zereyê banan, beran gênê û adir erzenê ci. Wexto ke banî veşenê, cînîya Temirê Hulî zere ra

tutê xwu yo lajîn ke şeş serre biyo gêna şibake ra erzena teber. Eskerî vînenê, tutî tepişenê, ancî şibake ro dekenê zere la yew merdimo sivîl ke miyanê eskerî de biyo, nêverdeno. Eno merdim tutî gêno xwu dir beno welatê xwu. Labelê tut trawmaya hende xorîne de biyo, di serrî uca qet xeberî nêdano, veng nêkeno, tim ewnîyeno yew nuqta ra. Enê ewnîyenê ke tut baş nêbeno, gênê anê Licê û xebere şirawenê mintîqe ke yew tutê Hêgayê Dereyî ho înan het, wa bêrê biberê. Şar terseno vano belkî dewlete xape kena, kam ke mendo înan zî bikişo. La ancî zî tayê merdimî bi teredud şinê tutî gênê anê. Feqet tut biyo lal, qet qisey nêkeno, coka nêzanê tutê kamî yo. Gama ke yenê nîzdîyê dewe, tut senî xirba ke dadî û way û birayê ci tede ameyê veşnayiş vînenê, vazdano xwu erzeno welîya xirbe ser û bi zarezar bermeno. Enê fam kenê ke tutê Temirê Hulî Îbrahîm o. Eno Îbrahîm beno pîl, zewijîyeno, hîrê hebî tutê ey benê û hetanî serra 1970 zî ciwîyeno la qet qisey nêkeno. Lal nîyo la heta peynîya emrê xwu sey lalan ciwîyeno.

Eno operasyonê pîl de, şar ewnîyeno ke eskerê tirkan qet ferq nêkenê miyanê şarî, yanî êyê ke beşdarê herbê Şêx Seîdî nêbiyê zî yenê qetilerdiş, coka kam ke firsend vînenê ancîyeno koyan. Mesela, destpêk de seba ke qismêkê Mirtezaniyan terefdarê Şêx Selîmê Hezanî biyê, coka beşdarê Herbî nêbiyê la badê enê jenosîdî, zafê înan binê qumandanîya Emînê Mikî de vejyenê koyan. Artêşa tirkan zî nêşkena xwu zêde bido çekdaran ser. Qefleyê çekdaran zî ca-ca şer kenê, weş telefâtî danê artêşe ro.

Efûya 1928î

Badê enê operasyonî dewlete ewnîyena koyan de çekdarî estê û nêşkena bi înan, êdî dest bi manewrayanê dîplomasî kena. Gulanê

1928î de bi wasitaya Şêx Selîmê Hezanî wekîlê qumandanê Qolordîya 7. tumgeneral Mürsel Paşa [Bakü]³ bi xwu şino mintîqeyê Xançûkî, Emerê Farî dir mizakere keno. Netîce de, yew efûya taybete vejenê. Şêxê Kelaxsî, Keyê Bukarkî, Keyê Şêx Seîdî û êyê bînî zî kewenê ena efû ver.

Wextê mizakereyî de, Mürsel Paşa yew demançe sey hedîye dano Emerê Farî. Û pêşniyaz keno ke eşîra Botyan û Mistan û Mirtezan şirê yew dewa Malkara⁴, dewlete uca erazî bido înan. Yan zî, înan bişirawo Qibrîs. Labelê Emerê Farî her di teklîfan zî red keno. Eynî seke Şêx Seîdî ra vatbi, Mürsel Paşayî ra zî vano *“Ma welatê xwu ra nêvejyenê, se beno wa bibo, ma welatê xwu terk nêkenê.”* Enê ser o, Mürsel Paşa vano *“O wext, gereka kes sînorê mintîqeyê Xançûkî ra nêvejîyo teber.”*

Sînorê mintîqeyê qedexeyî zî eno yo: hetê bakurî de Royê Muradî, hetê rojhelatî de Çemê Sarûme, hetê başûrî de çemê Engule û hetê rojawanî de zî koyê Sîwanî. Xwura teqrîben eno sînorê Xançûkî yo. Şertê dewlete gore, kamo ke enê mintîqeyî ra vejîyo teber, efûya ci do betal bibo û bêro kiştiş. Bi eno qeyde, badê hende şer û qetlîam û sotişî yew nermayî dest pê kena. Êyê ke felitîyayê, dest pê kenê, xwu rê miweqeten holikan virazenê.

Eno miyan de şêxê derûdorî xebere şirawenê, vanê *“Wa şarê Botyan û Mistan û Mirtezan bêrê yewca, ma yenê tazîye.”* Beno ke dewlete bi xwu waşto bi eno qeyde bimûso dê hela çiqas merdimî mendê, coka tazîye kerda behane. Welhasil, şêxî şinê Kaxkîg, fatiha wanenê. Tam o wext Wareyê Merge ra Xetê Emerê Sadiqî ke cînîya Emerê Farî ema ey a,

---

³**Tümgeneral Mürsel Bakü** (1881-1945) Erzirom de ameyo dinya. 1904 de Mektebê Herbîye ra mezûn biyo. Beşdarê şerê Balqanan, Şerê Cihanî yê Yewin û herbê Îstîqlalê Tirkîye biyo. Herbê kurdan û tirkan yê serra 1925î de Diyarbekir de wekîlê qumandanê Qolordîya 7. biyo, hetanî 1928 zî eynî wezîfe de biyo. 1938 de teqawit biyo, dima biyo mebûsê Kocaelî.

⁴**Malkara:** Trakya de yew qezaya Tekirdaxî ya.

yeno vano “*Cayê şima çin o, bêrê Wareyê Merge.*” Xwura dewlete eleqeyê Wareyê Merge nêkerdbi, nêveşnaybî, uca yew qereqol zî ronaybî. Emerê Farî û merdimê xwu û meymanî enê teklîfî ser o şinê Wareyê Merge. Labelê Emerê Farî uca bi o demañeyo ke Mürsel Paşayî ci rê hedîye kerdo, yeno kiştiş! Raştta ci, kiştişê Emerê Farî eşkera yo ke senî biyo labelê seba ke yew meseleya hesas a, şarê mintîqeyî xwu miyan de çend rîwayetan virazeno. Miyan ra nîzdîyê se serrî wext vîyarto la hema zî eno hesasîyet dewam keno. Eno sedem ra ez zî nêwazena tiya de raştîya meselaya kiştişê Emerê Farî neqil bikerî.

Badê kiştişê Emerê Farî êyê ke sax mendê, dest pê kenê xwu rê banan virazenê, kurêk ramenê. Labelê a serre refê meliyan yeno mintîqe, daran wa pel nêverdeno, çiyoy ramite zî heme weno, her ca keno req û rût. Şaro ke mendo, nat û wet ra cew û kurêk, êdî çi kewt dest dano arê. Pes û dewarê xwu zî pê gewen kenê weye. Badê hende şer û qetlîamî şarê mintîqeyî tam halê xela de beno.

Keynaya Emerê Farî Husna dewa Hêneyî Feynter de zewicîyaya biya. Serra badê pey, yanî 1929 de, cînîya Emerê Farî lajê xwu Elî û zamayê xwu Elî şirawena Feynter ke înan rê tayê genim biyarê. Seba ke Feynter teberê mintîqeyê efû de yo, coka enê şinê qaymeqamê Licê ra îzin gêne. Qaymeqam zî hetêk ra îzîn dano hetêk ra zî înan dima eskerî şiraweno, înan dano teqîbkerdiş ke hela Feynter ra wet şinê yan nê. Qaymeqam emir dano eskeran vano “Eke Feynter ra vejîyayî, înan bikişê!” Enê zî şinê Feynter, êdî çi semed ra biyo, uca ra danê piro şinê Diyarbekir. Eskerî senî ke pê hesyenê enê hê hê şinê Diyarbekir, kewenê înan dima, teqîb kenê, axir peyê dewa Simaqî de, mintîqeyê Heftgermî de înan qefilnenê. Teq û req nanê yewbînan wa. Eskeran ra zî çend kesî kişîyenê la enê her di xortî zî kişîyenê. Eskerî tirmê înan erzenê zereyê dereyî û şinê. Epey wext badê pey merdimê înan pê hesyenê ke enê her

di peyayê înan ameyê kiştiş, şinê tirmê înan uca defin kenê. Şarê Simaqî nika mezelê înan kerdo ziyaret.

Heyfgirewtiş

Şarê Botyan û Mistan û Mirtezan zaf kewenê nînan ver. Çimkî serrêk verê cû Emer axa ame kiştiş, nika zî lajê ci ke namzedê axatîya înan bi û zamayê ci bi eno qeyde kişiyayî. Enê sond wanenê vanê *“Ma heyf gênê! Diyarbekir de pîlê tirkan kam o, ma zî ey kişenê.”* Axir rojêk pê hesyenê ke mifetişê umûmî yê artêşe şiyoye Erzîrom û do ageyro. Qerar danê vanê her eşîre ra hîrê kesî her roje diyarê neqebê Gilxarî (Tapantepe) de nobete bigêrê heta mifetiş yeno. Di rojî çekdarê Botyan û Mistan û Mirtezan piya şinê la ewnîyenê ke kes nîno nêşino, coka Mistaniy û Mirtezaniyê êdî nêşinê. Roja hîrêyine Botyanijan ra Ehmedê Huseynî, Mehmed Elîyê Cawahîre û Mihemedê Hesî şinê nobete gênê. Ehmedê Huseynî 28 serre yo la her diyê bînî hema xortê ciwan ê. Enê ewnîyenê ke qefleyê mifetişê umûmî yê artêşe ho qereqolê Wareyê Merge ra vejîya ame. Wareyê Merge ra di mîlîsî zî kewtê vernîya qefleyî ke sey rêber înan bi selametî biresnê Licê. Qefle yeno diyarê Gilxarî, mil ro kenê war. Ehmê Huseynî vernîya înan gêno. Her di xortî zî nat û wet de mewzî gênê, kenê qîrî û qerebalix. Tirkî vanê qey hêzêko pîl eşto înan ser. Sîlehê xwu nanê ro, teslîm benê. Ehmedê Huseynî destê hemîne girê dano, sîlehê înan gêno wenano bergîran. Qefleyê mifetişê umûmî ewnîyeno ke tenya hîrê kes ê, danê çokê xwu ro ke çira teslîm biyê la êdî fayde nêkerdo. Enê înan benê zereyê yew dereyî. Her di mîlîsê Wareyê Merge lavey kenê ke înan nêkişê, coka her di mîlîsan veradanê la înanê bînan kişenê û şinê şarê xwu ra vanê hal û mesele eno yo, ma heyf girewt.

Botyanij û Mirtezanij û Mistaniyjî yenê pêser, vanê ma xebere bişirawê Licê, Wisê Perîşane rê, wa bêro yew çare bivîno. Kitabê Hesên Hişyar Serdî de behs beno ke Wisê Perîşane dewlete dir hereket keno. Wisê Perîşane yeno, enê vanê *“Hal û mesele eno yo, ma se bikerin?”* Wisê Perîşane şino Diyarbekir, Mürsel Paşayî dir şewirîyeno. Ageyreno, înan ra tayê zerdan wazeno û vano *“Seba ke Ehmê Huseynî pîl o, wa xwu binimno. La her di xortan teslîm bikerê. Emrê înan qij o, do tay ceza biwerê.”* Enê gênê her di xortan ey dir şirawenê Licê. O zî înan beno teslîmê dewlete keno, uca ra benê Diyarbekir de hepis kenê. Ehmedê Huseynî zî şino Mirtezan, mudetêko derg uca maneno. Emînê Mikî ey hîmaye keno. Bi eno qeyde badê efûya 1928î o mintîqe de Ehmedê Huseynî ra teber pêro xwu serbest vînenê. Her kes dest pê keno xwu rê ban virazeno. Labelê hukmat zor dano înan ke Ehmedê Huseynî biyarê teslîm bikerê. Peynîya aşma temûzî ya 1929î de yew mifreze semedê Ehmedê Huseynî yeno mintîqe. Enê senî vînenê ke esker yeno, her kes remeno. Esker zî nano înan wa, uca Cemîlê Mirtezan kişîyeno. Ewnîyenê ke esker ho înan kişeno, ê zî nanê pa. Netîce de, enê mifrezeyî ra çarê eskerî kişîyenê, êyê bînî zî teslîm benê. Eskerê ke teslîm biyê, çek û sîlehê înan gênê û benê Çemê Birqleynî de veradanê ke şirê Licê.

Taktîkê Çeteti

Ena biyena ra pey dewlete hetêk ra erzena mintîqeyî ser hetêk ra zî xwu resnena tayê merdiman ke bibê çete. Dewlete îlan kena ke kam sereyê Ehmedê Huseynî cirabikero biyaro do mikafatêko pîl bigêro. Bi eno qeyde tayê kesî şinê benê çete, tifing gênê û kewenê Ehmedê Huseynî dima. Rojêk teqîb kenê ke Ehmedê Huseynî Mirtezan de keyeyê Emînê Mikî de yo. Tifinganê xwu gênê erzenê ser. Nenganê

Emînê Mikî çînenê ke çira Ehmê Huseynî hîmaye keno. Herçiqaş Emînê Mikî miqabele keno la seba ke Ehmedê Huseynî êdî fam keno ke çeteyî heta sereyê ci nêberê teslîmê dewlete nêkerê nêvindenê, coka vejyeno meydan û dest bi şerê vera çeteyan keno. A roje uca di hebî çeteyan kişeno, çend heban zî birîndar keno.

Enê ser o, dewlete polîtîkaya xwu ya taktîkî bi metordanê dewlemendan tetbîq kena. Mesela, kamî tîfing nêgirewto û nêbiyo çete, efûya ci betal kena. Coka zaf kesî ancî sey verî benê mehkûm. Êyê ke benê mehkûm xwu resnenê Ehmedê Huseynî. Dewlete zî çeteyan organîze kena fînena înan dima. Eskerê dewlete bi ardimê çeteyan erzenê Kaxkîgî ser, her di cînîyanê Ehmedê Huseynî Sara xanime û Seyran xanime, ancî waya ci Fatma xanime tepîşenê benê Licê de hepis kenê. Wina kenê ke Ehmedê Huseynî şiro teslîm bibo. Labelê Ehmedê Huseynî mêrdeyê waya xwu Fatma xanime Mihemedê Berfe û di peyayanê bînan gêno xwu het, şino erzeno Licê ser. Ehmedê Huseynî bi xwu hetê serê Licê de binê kerreyî de vindeno, peyayan şiraweno zereyê Licê ke bimûsê cînîyê înan hê ça. Enê merdimî şinê zereyê Licê de teqîbat kenê ke cînî hê hepisxane de. Ehmedê Huseynî şan de erzeno hepisxaneyî ser, her hîrê cînîyan remneno. La seba ke şewe tarî bena, enê sîneyê koyî de yewbînan kenê vindî. Hetêk ra zî esker kewto înan dima, Ehmedê Huseynî hetanî şefeş diyeno eskerî dir şer keno. Cînî xelisîyenê şinê resenê Remware.

Wexto ke esker ameyo Kaxkîg ra enê her hîrê cînî berdê Şêxemîran ra Qasê Dibûrî û yew birayê ci zî miyanê çeteyan de biyê, eskerî rê rêbertî kerda. Eno Qasê Dibûrî, esas wextê Herbî de zî eleyhê eskeranê Şêx Seîdî de biyo. Wexto ke kurdî Diyarbekir de şikîyayê û apey ancîyayê koyan, tayê eskerê Şêx Seîdî mintîqeyê Şêxemîran ra viyartê. Eno Qasê Dibûrî û birayê xwu çend eskeranê rincanan yê Şêx Seîdî bi hawayêk

tepişenê, benê teslîmê artêşa tirkan kenê. Eskerî tirkan zî înan kişenê. Seba ke bi eno qeyde sabiqayê Qasê Dibûrî û birayê ci zêde benê, Ehmedê Huseynî û peyayê xwu erzenê Şêxemîran ser, Qasê Dibûrî û birayê ci kişenê.

Ehmedê Huseynî û çekdarê bînî êdî xwu rê kenê wezîfe, mintîqeyê Xançûkî ra bigêrê hetanî Deşta Diyarbekirî, kamca yew çete yan muxbîrê dewlete esto, eman nêdanê ci. Rojêk Xwêylîn de erzenê kanê sole ser, midûrê îşletmeyî û tayê karkeran zî kişenê, dest nanê peranê sole ser. Rojêk şinê erzenê yew dewa mintîqeyê Têrkan ser ke tede hemkarê dewlete estê. Ageyrayiş de yenê benê meymanê Şêx Tahirê Xana Kelê. Şêx vano *“Ehmed, to zaf merdimî kiştî, qey bes nîyo?”* Ehmedê Huseynî vano *“Şêxê mi, ez qesem bi nameyê Homayî kena, wexto ke ez lûleyê tîfingê xwu tadana yew merdimî ser, eke mi çim de nêbo sey xozî, ez nênana pa.”* Enê vateyî ser o Şêx Tahir bi peşmirîyayiş vano *“Ehmed, ti serbet ê.”* Yanî şêxê Xana Kela fetwa dano Ehmedê Huseynî ke çeteyan û muxbîran bikişo.

Têmiyankewtişê Mintîqeyî

Ena rewşe de êdî şarê mintîqeyî keweno têmiyan; serekê înan Emerê Farî xwura êdî çin o, şîrêzê eşîrtî şikîyayo, bêserûberî dest pê kerda. Dewlete zî giranî dayo sîstemê çetetî ser. Çeteyî mehkûman yew bi yew fînenê dame, yan kişenê yan zî xape kenê qefilnenê, destê înan girêdanê, benê Licê de teslîmê dewlete kenê. Dewlete zî înan bena dekena Hepisxaneyê Diyarbekirî.

Netîce, payizê 1933 de, Ehmedê Huseynî her di cînîyanê xwu Sara û Seyran xanime gêno Xançûk ra vejyeno şino hetê Sîwanî, Gema Qumê Mehmûdan de xwu rê yew kozik virazeno û midetêk uca maneno.

Çimkî keyeyê xalanê Ehmedê Huseynî Leyê Tuyêre ra yê, uca paştî danê ey. Hetêk ra zî Ehmedê Huseynî êdî plan keno ke şiro Binê Xete, coka wazeno şiro Kelaxsi, derheqê şiyayişê Binê Xete de tayê melumat bido arê. Tayê merdimê keyê şêxê Kelaxsî hîna verê cû, badê şikîyayişê Herbî, Yadîn Paşayî înan dir şiyê Binê Xete û xebera înan yewbînan ra estbiya. Cînîya ci Seyrane zî pîze nêweş biya, bi şewe kewena birînan ver, Homa yew keyna dano înan. Ehmedê Huseynî û çend peyayî şefeqêk rew wurzenê ke şirê Kelaxsi. La çeteyî mintîqeyê Tîmasorî de înan fînenê dame. Çeteyan ra Elê Mihê Hele ke kilame de nameyê ci sey “Elîyê lawê Mihoyê Helikê” vîyareno, nişka ra gule nano pa, Ehmedê Huseynî gineno war ro. Elê Mihê Hele vano qey Ehmê Huseynî merdo, şino ser, vano “*Weh weh! Mi ra vanê Gawir Elo!*” Derba Ehmedê Huseynî hema germin biya, wina erd de demançeyê xwu vejeno, nano Elê Mihê Hele wa, her di piya uca kişîyenê. Pêrodayiş de çeteyan ra yewna kes kişîyeno, ancî yew şiwane û kutikê ci zî kişîyenê. Çeteyî sereyê Ehmedê Huseynî cirakenê benê Licê. Dima xalê ci Mehmed Elîyê Sadiqî û diwês çekdaran zî tepîşenê, benê Licê de teslîm kenê. Dewlete zî înan bena Diyarbekir de hepis kena. Bi eno qeyde, badê ke Ehmedê Huseynî kişîyeno, çekdarê bînî êdî benê vila. La hîkayeya xwuverdayişî û bi eno tewir kişîyayişê Ehmedê Huseynî hîsîyatê şarî ser o zaf tesîr keno, loma ser o kilame yena vetiş.

Ê her di xortê ke Ehmedê Huseynî dir mifetişê artêşe kiştî ra Mihê Hesî di rey Hepisxaneyê Diyarbekirî ra fîrar keno; reya verîne qefilîyeno la reya diyine, zimistanê 1942 de, o û yewna merdim piya miyanê vewre de şinê resenê Çemê Elikî, uca yeno kiştî. Mehmed Elîyê Cawahîre zî, 1946 de Diyarbekir de meydanê Camî Kebîr de ameyo dardekerdiş. Xwura çekdarê ke mîlîsan ê qefilnaybî û teslîm kerdbî, hetanî 1946 Hepisxaneyê Diyarbekirî de biyê. Dima pêro ameyê

dardekerdiş yan zî kiştiş. Çi semed ra hetanî o wext verdayê, yan zî çira o wext îdam kerdê, zêde nîno zanayiş. Dewlete sey îbretî tirmê înan çend rojî daraxacî de verdayê la seba ke germ biyo, boye kewta bajarî ser, şarê Diyarbekirî tengezar biyo. Enê ser o, êyê ke mendê êdî zincîr kerdê berdê Devegeçîdî de kiştê. Xulase, hedîseyê Herbê 1925î bi eno qeyde hetanî serra 1946 dewam kerdo.

Zafê enê malumatê ke sey peyplanê *Kilama Ehmedê Huseynî* mi bi kilmekî neqil kerdî, mi çimeyanê cayîyan ra, înanê ke fekê şahidan ra goşdarî kerdo ra girewtî. Pêro malumatê sehîh ê. Helbet merdim eşkeno biewnîyo belgeyanê dewlete ra, bido çimeyanê nuşteki ver û bi eno hawa zî teyîd bikero. La dewlete belgeyê eslî yan îmha kerdê yan zî nimitê. Çimki hesabê dewlete nêameyo ke zafê enê çiyê ke mintîqeyê Kirdaneyî de qewimîyayê bêrê zanayiş. Mesela, Uğur Mumcu enê derheqî de vano “*Tarîxê Cumhuriyetî de 18 serwedartişî biyê; derheqê nînan de malumato bi teferuat kitabê bi nameyê “Türkiye Cumhuriyeti’nde İç Ayaklanmalar (1924-1938)’ ke hetê Serektîya Tarîxê Herbî yê Sererkantî ra amade biyo de esto. La Sererkantî (Genelkurmay) weşanê xwu qedexe kerdo.*”⁵ Senî ke aseno, Sererkantî (Gebelkurmay) kitabê xwu yê ke derheqê serwedartişanê kurdan de amade kerdo bîle miyan ra darto we. Feqet bi destê Reşat Hallı bi nameyê “Türkiye Cumhuriyeti’nde İç Ayaklanmalar (1924-1938)” yew kitab dayo amadekerdiş û weşanayo la zafê malumatan tede çin ê.

---

⁵Uğur Mumcu, “Gözlem” Cumhuriyet gazetesi, 19 Mart 1991

Kilama Ehmedê Huseynî

Lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê wayê

Lê wayê, hey la lê wayê, lê wayê, lê wayê, lê hey la lê wayê, wey la lê wayê

*Wezîro, dengê modelîyê **bavê Sido** gula **Botîyan**, îro ji nava van mehkûma sar bûye nayê, ha ha hî...*

Axawooo hayê, de hayê hayê hayê, min ê vê sibê bal û dêna xwu berdayê, lê...

*Bira kula Xwedê biketana **Bawana** malikwêran, îro damanê dilê min û te ra, birawo, lo darî reş e*

Ez ê çi bikim, vê sibekê teresê van çetan û mlîsan hatine, şerekî me bi qalekî giran çêkirin ser bavê Sido gula Botîyan da, birawo, çîqa xweş e

*Ez ê çi bikim, vê sibekê, gulekî lêdane li beşna Ehmê Huseyn çira kolisan, ez ê çi bikim, vê sibekê min ê bal û dêna xwe berdayê, niqutî ser **êlega Helebê** birawo lo xwîna reşe*

Hey lê lê wayê, lê lê wayê, lê lê wayê, lê lê wayê, lê lê wayê, lê lê wayê hayê hayê

*Wezîro tu axa yî, îro çima dengê **modelîyê** bavê Sido ji nava van mehkûma, birawo sar bûye nayê, hayê hayê, ax ha ha hî...*

De lê lê lê wayê, hey la lê wayê, hey la lê wayê, wey la lê wayê, hey la lê wayê, wey la lê wayê, wey la lê wayê hê hê...

Axawo bira kula Xwedê îro biketana mîrata Bawana malikwêran, damanê dilê min û te ra, birawo lo surê sar tê

Ezê bala xwu didimê, çawa dîlekça bavê Sido dabû Enqara malikwêran dayra vê hikumatê

Xwedê dizane, îro dibên alaya eskerê romê derketî ser bavê Sido da, birawo taqîbatê

*Na na wele, vê sibekê dengê van modelîyan û **martînîyan** û **mawîzeran** û **susteman** û **mîtralyozan** e, sekinî ser bavê Sido gula Botîyan da, wî birawo, hey lo lo hayê hayê, de way lo, hey lo ho ho kerr û lal tê*

*Ezê çî bikim bira, heyfa mi nayê kuştina egîtan û xweşmêran, heyfa mi tê wê heyfê, gulekî lêdane beşna bavê Sido, gula Botîyan, **qûça dişminan**, ezê çî bikim, ser êlega Helebê, **qûndaxê paketlîyê**, wî birawo wî wî, xwîna sar tê, hayê hayê wî...*

Lê lê lê wayê, lê lê lê wayê, lê lê lê wayê, lê lê lê wayê, lê lê lê wayê, lê lê lê wayê, hayê hayê

Wezîro tu axa yî, kurdo tu paşa yî

Îro çima dengê modelîyê bavê Sido ji nava van mehkûma, birawo, sar bûye nayê, hayê hayê, ha ha hî hî...

Lo lo mîro ho ho ho hayê hayê, hay lê, hayê hayê hayê hay lê wî wî...

*Minê bal û dêna xwe berdayê, bira kula Xwedê, **mewta Helebê** biketana îro **Tîmasora** malikwêran, damanê dilê min û te ra lo mi terîşe ye*

*Wele ez çî bikim, kesekî xwedanê xêran tunîne, xeberê bide **Mûsayê Mehmed Elî** bira were bala xwe bide, îro çima şerê van **mîlîsan**, birawo, çîqa xweş e*

*Heyfa mi nayê kuştina egîtan û xweşmêran, heyfa tê wê heyfê, dibên îro lo serê bavê Sido jêkirine, biribûn Licêya şewitî, cem van qaymeqaman û hakimîyan û midûran digêrîne, ji bextê mi ra girtine van **panqnotan** û van bexşîşan lo hey*

Lo lo mîro lê wayê, mîro lê wayê huweyê, mîro lê wayê huweyê, mîro lê wayê, hayê hayê, lê wayê hayê

Wezîro tu axa yî, kurdo tu paşa yî

Îro çima dengê modelîyê bavê Sido [ji] nava mehkûman sar bûye nayê, hayê hayê, ha ha hî hî, ax hayê...

Axawo ho, hoy, hoy, hoy, hoy, hoy, hoy yo, hayê

Bira vê kula Xwedê bi kul be, îro biketana Bawana malikwêran, damanê dilê min û te ra lo darî teke

*Teresê van **çetan** û mîlîsan hatibûn ser bavê Sido gula Botîyan da lek bi leke*

Xwedê dizane, bextê dilê mi dêrana Xwedê ra îro rast kirine ser beşna bavê Sido da top û tekeleke

Wele heyfa mi nayê kuştina egîtan û xweşmêran, heyfa mi tê wê heyfê, dibên gulekî dane beşna Ehmê Huseyn, qûça dişminan, çila mehkûman, sê şev û sê rojê wî qedîyan, tirmê wî maye ber tava havînê, wî birawo, li vê duza deşta beleke, hayê hayê...

Lê lê lê wayê, heyla lê wayê, hey la lê wayê hoyê, heyla lê wayê hoyê, ax hayê

Wezîro tu axa yî, kurdo tu paşa yî

Îro çima dengê modelîyê bavê Sido ji nava van mehkûma, birawo, sar bûye nayê, hayê hayê, ha hî, ha hî, ha hî ax...

Axawo ho ho ho hoyê, hoyê, lê hayê hayê hayê, lê hayê hayê, hey la lê wayê, mîro lê wayê, wayê wayê, ay ayê...

Mi go ezê bala xwu bidim, tu gula Botîyan î, tu çila xortan î, qûça dişminan û neyaran î

*Suwarîka xwu da tu hevalê **Pişarê Çeto** yî*

*Sus û yordamê xwu da tu hevalê **Seîdê Nado** yî*

*Kezeba dilê xwu da tu hevalê **'Emerê Faro** yî*

*Mêranîka xwu da tu hevalê **Heyderê Ehmo** yî*

*Koçekîya xwu da tu hevalê **Hecî Kolos bavê Sido** yî*

*Tarîx û zanîne da tu hevalê **Yadîn paşa**, suwarê **Delû Nîgarê**, kilê çavê **Têlîyê**, bavê **Çerko** yî, bego ho hayê, hayê hayê...*

Lo lo mîro lê wayê, mîro lê wayê, mîro lê wayê, mîro lê wayê

Wezîro tu axa yî, kurdo tu paşa yî

Îro çima dengê modelîyê bavê Sido [ji] nava mehkûman, wî birawo, sar bûye nayê, hayê hayê, ha ha hî...

FERHENGEKÊ KILAME

Bavê Sido: Sidîq nameyê lajê Ehmedê Huseynî yo. Wexto ke babîyê ey kişîyayo, badê cû o zî merdo.

Botyan: Mintîqeyê Xançûkî yê erdê Dara Hênî de eşîrêk a. Eşîra Botyan û Mistan û Mirtezan û Azî eynî babî ra yenê. Merkezê înan Xançûk de Bawan o.

Bawan [Babîyan]: Mintîqeyê Xançûkî de dewa eslî ya eşîra Botyan û Mistan û Mirtezan a. Dewleta tirkan nika nameyê “Yeniyazı” nayo pa. Eşîra Azî ke weverê Muradî de ya zî uca ra şiya.

êlega Helebê: Zemanê verî tîcaretê Diyarbekirî hîna zaf Helebî ser o biyêne, coka çiyoy ke bazirganan Heleb ra ardêne, îzafeyê Helebî biyêne. Eno êleg zî yew tewir êlego zaf cêbin biyo ke hîna zaf çekdaran yan zî mehkûman dayo xwu ra.

modelî: Yew tewir tîfingê piyade yê înglîzan ke sereyê lûleyê ci de sungî esto.

martînî: Yew tewir tîfingê malê înglîzan o, nameyê ci yo orîjînal *Martini-Henry* yo, hergu hewe yew gule erzeno, serra 1871 ra îtîbaren artêşa înglîzan de ameyo bikarardiş. Reya verîne şerrê mabeynê Usmanîyan û Rûsan (93 Harbi) yê serra 1877-1878 de hetê artêşa Usmanîyan ra ameyo bikarardiş.

mawîzer: Tîfingê piyadeyan o surmeyin ke hetê fabrîkayê çekan yê almanan *Mauser* ra ameyo îmkarderdiş, miyanê şarî de nameyê eyo bîn “aleman” o.

sustem: Yew tewir tîfingo otomatîko şenik, malê înglîzan o, ci ra vanê “Sten”.

mîtralyoz: Bi fransî “*mitrailleuse*”, yew tewir sîleho malê fransizan ke zaf lûleyê ci estê û otomatîk şixulîyeno.

qûça dişminan: Manaya mecazî de kerraya sînorî, yanî kerraya serê sînorê dişminan, qûça ke nêverdena dişmen sînor îhlal bikero.

qûndaxê paketlî: Yew tewir tîfingo ke qûndaxê ci de cayê pakêtê fişekan esto.

Tîmasor: Sîwan de yew mintîqe yo.

mewta Helebê: Nêweşîya kolera.

Mûsayê Mehmed Elî: Eşîra Mistan ra yo, o û birayê xwu Xelîl û yew merdimê xwu serra 1936 de teklîfê dewlete ser o hetê Evdirehmanê Benê ra yew şikefte de bi jehr ameyê kiştiş.

mîlîs: Sivîlê ke hetê dewlete ra semedê amancêk gêrîyayê binê sîlehî û sey hêzêko çekdar yê ardimkarê artêşa dewlete yenê bikarardiş.

panqnot: pereyo kaxidîn

çete: Kesê ke semedê menfîetî sey şebeke yenê têhet û bêperwa têtewgeyrenê.

Pişarê Çeto: Keyeyê Faro ra serekê eşîra Pencînarî o. Ena eşîre mintîqeyê Bişêrî û Batmanî de ciwîyena. Pişarê Çeto miyanê Alayîya Hemîdîye de şerê rûsan de serekê çekdaran biyo. Şerê Cîhanî yê yewin de, serra 1915î de şerê vera rûsan de, rojhelatê Wanî de, gelîyê Kotolî de dewa bajarê Xoy Êzdikan de kişîyayo.

Seîdê Nado: Serekanê eşîra Cibrî ra yo, ena eşîre mintîqeyê Vartoyî de ciwîyena, Seîdê Nado dewa Anêr ra, keyê Elî axayî ra yo. Miyanê Alayîya Hemîdîye de beşdarê şerê rûsan biyo, 1915 de şer de kişîyayo.

‘Emerê Faro: Serra 1873de ameyo dinya, serekê eşîra Botyan biyo, Herbê 1925î yê kurdan û tirkî de cebheyê Diyarbekirî de sey qumandan beşdarê herbî biyo. 1928 de Wareyê Merge de bi planê dewlete hetê merdimêkê xwu ra ameyo kiştiş.

Heyderê Ehmo: Remware ra merdimêko zanaye, mêrxas û namdar o, keynaya ey Rinde zî Emerê Farî het biya.

Hecî Kolos bavê Sido: Kolos Axayo Girnosic.

Yadîn Paşa: Dara Hênî ra eşîra Ziktê ra yo, bi nameyê Yadê Mehmûdê Ebasî yeno zanayîş. Herb ra ver Çewlîg de katibê zebtî biyo. Wexto ke artêşa rûsan ameya mintîqe, Yadîn Paşa zî alayîya Şêx Şerîfê Kelaxsî de qumandantî kerda. Demeyêk sey êsîr kewto destê rûsan la firsendê xwu dîyo remayo. Wextê Herbê kurdan û tirkî de, roja 16 sibat 1925 de Çewlîgê gênê, dima ramenê Pali û Xarpêtî ser. Yadîn Paşa û Şêx Şerîf benê qumandanê cebheyê Xarpêtî. Badê ke kurdî şer de şikîyenê, Yadîn Paşa zî ancîyeno koyan û vera dewlete de şerî devam keno. 1927 de qefleyî dir şino Binê Xete. 1929 de Binê Xete ra ageyreno ke cînîya xwu Têlî bigêro bibero, la tam wexto ke çeteyî zêdîyayê û vera qefleyê çekdaran yê Ehmedê Huseynî de micadele kenê, Yadîn Paşa û cînîya xwu bi destê çeteyan yenê kiştiş.

Delû Nîgar: Estora Yadîn paşayî

Têlî: Cînîya Yadîn paşayî

Çerko: Lajê Yadîn paşayî

Elîyê lawê Mihoyê Helikê: Bawan ra yew merdim o.

Edile: Nameyê keynaya Ehmedê Huseynî.

Kemal Paşa: Mistefa Kemal Atatürk

Mihoyê lawê Helikê: Bawan ra yew merdim o, babîyê Elê Mihê Hele.

dewleta alî Usman: Dewleta Usmanîyan

Mistan: Mintîqeyê Xançûkî yê erdê Dara Hênî de eşîrêk. Eşîra Botyan û Mistan û Mirtezan û Azî eynî babî ra yenê. Merkezê înan Xançûk de dewa Bawan (Babîyan) a.